

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

INFORMACJA O ZAWODZIE

Fryzjer damski

(514102)

Fryzjerzy

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej rozpowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

INFORMACJA O ZAWODZIE

Fryzjer damski (514102)

Fryzjerzy

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy

Publikacja opracowana w ramach projektu **Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.4 Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy

PROJEKT NR: POWR.02.04.00-00-0060/16-00

Partnerzy projektu INFODORADCA+:

- DORADCA Consultants Ltd Sp. z o.o., Gdynia
- Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa
- Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa
- PBS Sp. z o.o., Sopot

INFORMACJA O ZAWODZIE

Fryzjer damski (514102)

© Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2018

Kopiowanie i rozpowszechnianie w całości lub w części dozwolone wyłącznie za podaniem źródła.

ISBN 978-83-7789-495-8 [487]

Publikacja bezpłatna

Zdjęcie na okładce (źródło): <https://pixabay.com/pl/w%C5%82osy-warkocz-w%C5%82os%C3%B3w-warkocz-3390621HH> [dostęp: 31.10.2018].

SPIS TREŚCI

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU	3
1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności).....	3
1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu.....	3
1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD	3
1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący	3
2. OPIS ZAWODU	4
2.1. Synteza zawodu	4
2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania	4
2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy).....	5
2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne.....	6
2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie.....	8
2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji	8
2.7. Zawody pokrewne	9
3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE	9
3.1. Zadania zawodowe	9
3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Przygotowywanie klientki do realizacji usługi fryzjerskiej	9
3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Realizowanie usługi fryzjerskiej zgodnie z wymaganiami klientek	11
3.4. Kompetencje społeczne.....	12
3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.....	12
3.6. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji.....	13
4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO.....	13
4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie	13
4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu	14
4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów	15
4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.....	16
5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)	16
6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE	16
7. SŁOWNIK POJĘĆ	18
7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)	18
7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)	20

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU

1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)

Fryzjer damski 514102

1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu

- Fryzjer.
- Fryzjerka.
- Stylista fryzur.

1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD

W Międzynarodowym Standardzie Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 odpowiada grupie:

- 5141 Hairdressers.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

- Sekcja S – Pozostała działalność usługowa.

1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący

Notka metodologiczna

Opis informacji o zawodzie opracowano na podstawie:

- analizy źródeł (akty prawne, klasyfikacje krajowe, międzynarodowe) oraz źródeł internetowych,
- analizy opisu zawodu zamieszczonego w wyszukiwarce opisów zawodów na Wortalu Publicznych Służb Zatrudnienia,
- badań ankietowych prowadzonych w projekcie INFODORADCA+ w październiku 2018 r.,
- zebranych opinii od recenzentów, członków panelu ewaluacyjnego oraz zespołu ds. walidacji i jakości informacji o zawodach.

Autorzy i eksperci opiniujący

Zespół Ekspertki:

- Robert Będziński – Doradca Consultants Ltd. sp. z o.o., Gdynia.
- Monika Bychowska – Salon fryzjerski „O'La”, Gdynia.
- Izabela Rogacka-Boike – Salon fryzjerski „AISA”, Gdynia.

Zespół ds. walidacji i jakości informacji o zawodzie:

- Wojciech Gostomski – Doradca Consultants Ltd. sp. z o.o., Gdynia.
- Joanna Gralak-Merchel – Doradca Consultants Ltd. sp. z o.o., Gdynia.
- Krzysztof Symela – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.
- Ireneusz Woźniak – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.

Recenzenci:

- Katarzyna Plichta – Salon fryzjerski „Glam Rock”, Gdynia.
- Maciej Schlachs – Salon fryzjerski „Macias”, Gdańsk.

Panel ewaluacyjny – przedstawiciele partnerów społecznych:

- Danuta Pyzik – Studio fryzjerskie „D. Pyzik”, Gdynia.
- Katarzyna Schenk – Salon fryzjerski „Kasia”, Gdańsk.

Data (rok) opracowania opisu informacji o zawodzie: 2018 r.

WAŻNE:

W tekście opisu informacji o zawodzie występują podkreślenia wybranych określeń wraz z indeksem górnym, który wskazuje numer definicji w słowniku branżowym w punkcie 7.2.

2. OPIS ZAWODU

2.1. Synteza zawodu

Fryzjer damski zajmuje się wykonywaniem różnego rodzaju zabiegów fryzjerskich, w tym m.in.: strzyżeniem, modelowaniem, koloryzacją włosów, układaniem i utrwalaniem fryzur. Ponadto doradza klientom w zakresie pielęgnacji włosów, doboru fryzury i jej koloru.

2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania

Opis pracy

Fryzjer damski jest zawodem o charakterze usługowym. Głównym celem pracy fryzjera jest dostarczenie klientkom różnego rodzaju usług w postaci:

- pielęgnacji,
- czesania,
- strzyżenia,
- koloryzacji włosów.

Coraz częściej fryzjer damski w swojej pracy wykorzystuje komputer, który służy mu zarówno do opisywania bieżącej działalności, jak również do komputerowego doboru fryzury, a tym samym prezentacji przewidywanych efektów swojej pracy. Korzysta również z oprogramowania do zapisywania i powiadamiania klientów o dacie wizyty.

Do zakresu prac fryzjera damskiego należy dbanie o wygląd oraz stan miejsca i narzędzi pracy, jak również rozliczenie się z klientkami za wykonaną pracę. Ważnym aspektem zawodu fryzjera damskiego jest śledzenie bieżącej mody i technik fryzjerskich. Osoba wykonująca zawód powinna brać udział w pokazach fryzjerskich (jako czynny uczestnik lub obserwator) oraz stale doskonalić swoje umiejętności w różnych szkoleniach.

Sposoby wykonywania pracy

Fryzjer damski wykonuje pracę w relacji dominującej człowiek–człowiek, polegającą m.in. na:

- zabezpieczaniu garderoby klientki,
- ocenianiu stanu włosów oraz skóry głowy klientki,
- konsultowaniu zakresu usługi fryzjerskiej przed rozpoczęciem zabiegów pielęgnacyjnych,
- dobieraniu kosmetyków fryzjerskich do kondycji włosów,
- myciu włosów klientki,
- w uzasadnionych przypadkach przeprowadzaniu odpowiedniej kuracji pielęgnacyjno-leczniczej poprzez nakładanie preparatów, masowanie, nacieranie nimi głowy oraz robienie okładów czy kąpieeli leczniczych,
- dobieraniu odpowiedniej fryzury po konsultacji z klientką,
- strzyżeniu włosów za pomocą różnego rodzaju narzędzi fryzjerskich,
- farbowaniu czy rozjaśnianiu włosów i odrostów oraz odbarwianiu włosów farbowanych,
- modelowaniu fryzury,
- wykonywaniu upięć, koków, warkoczy,
- wczesywaniu uzupełnień włosów,
- wykonywaniu trwałej ondulacji,

- przedłużaniu i zagęszczaniu włosów,
- utrwalaniu fryzur,
- obliczaniu i przyjmowaniu należności za wykonanie usługi,
- śledzeniu bieżącej mody i technik fryzjerskich.

Więcej szczegółowych informacji znajduje się w sekcjach: 3.1. Zadania zawodowe oraz 3.2 i 3.3. Kompetencje zawodowe.

2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)

Warunki pracy

Miejsce pracy **fryzjera damskiego** zależy od sytuacji, w której realizowana jest usługa fryzjerska. Fryzjer damski najczęściej wykonuje swoje zadania zawodowe w pomieszczeniach zamkniętych. W wyjątkowych przypadkach, np. podczas sesji zdjęciowych, również na wolnym powietrzu (plenerowo).

Zazwyczaj praca wykonywana jest:

- w salonach fryzjerskich,
- w mieszkaniu własnym lub klientek,
- w garderobach teatrów, filharmonii, oper itp.,
- na planach filmowych.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie.

Wykorzystywane maszyny i narzędzia pracy

Fryzjer damski w działalności zawodowej wykorzystuje m.in.:

- lustro,
- fotel,
- konsolę,
- myjnię fryzjerską,
- nożyczki fryzjerskie,
- rękawiczki jednorazowe,
- degażówki²,
- grzebienie,
- szczotki,
- maszynki do strzyżenia,
- brzytwy,
- suszarki hełmowe i ręczne,
- infrazony⁵,
- klimazon⁷,
- sauny i nawilżacze,
- lokówki,
- prostownice¹⁰,
- karbownice⁶,
- wałki do ondulacji¹⁵,
- komputer z dostępem do internetu oraz specjalistycznym oprogramowaniem,
- kasę fiskalną,
- terminal płatniczy,
- telefon,
- faks.

Organizacja pracy

Czas pracy **fryzjera damskiego** wynosi najczęściej 8 godzin dziennie w systemie dwuzmianowym. Praca wykonywana jest także w soboty. Wówczas występuje największe zapotrzebowanie na jego usługi. Natomiast właściciel salonu fryzjerskiego może pracować nawet do 10 godzin dziennie, ze względu na dodatkowe funkcje związane z prowadzeniem działalności.

Fryzjer damski pracujący w teatrze czy na planie filmowym często realizuje usługi poza stałymi godzinami pracy. Fryzjer najczęściej jednak pracuje w salonach, w których dodatkowo świadczą usługi kosmetyczki czy masażyści. Praca fryzjera damskiego jest okresowo nadzorowana przez przełożonego.

Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo pracy człowieka

Fryzjer damski narażony jest w szczególności na:

- czynniki fizyczne: uderzenie przez spadające przedmioty, uderzenie o elementy wyposażenia salonu, ostre części, narzędzia, potknięcie się, poślizgnięcie, sparczenie o gorące powierzchnie,
- czynniki chemiczne: uczulające, drażniące oraz żrące substancje i preparaty chemiczne,
- czynniki psychofizyczne: obciążenie statyczne i stres,
- czynniki biologiczne: bakterie, wirusy i grzyby.

Do występujących w zawodzie chorób można zaliczyć:

- choroby skóry,
- nieżyty błon śluzowych nosa, gardła, krtani i tchawicy wywołane przez substancje o silnym działaniu drażniącym lub uczulającym,
- choroby zakaźne,
- przewlekłe choroby narządów ruchu.

2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne

Wymagania psychofizyczne

Dla pracownika wykonującego zawód **fryzjer damski** ważne są:

w kategorii wymagań fizycznych

- ogólna wydolność fizyczna,
- sprawność układu kostno-szkieletowego,
- sprawność układu mięśniowego,
- sprawność układu oddechowego,
- sprawność układu krążenia,
- sprawność narządów równowagi,
- sprawność zmysłu dotyku,
- sprawność zmysłu węchu,
- sprawność narządów wzroku i słuchu;

w kategorii sprawności sensomotorycznych

- koordynacja wzrokowo-ruchowa,
- ostrość wzroku,
- ostrość słuchu,
- rozróżnianie barw,
- powonienie,
- zmysł równowagi,
- zręczność rąk i palców,
- czucie dotykowe,
- spostrzegawczość;

w kategorii sprawności i zdolności

- zdolności manualne,
- wyobraźnia i myślenie twórcze,
- zdolność wypowiedzania się,
- zdolność komunikowania się,
- łatwość nawiązywania kontaktów,
- zdolność skutecznego przekonywania,
- łatwość przechodzenia z jednej czynności do drugiej,
- zdolność koncentracji i podzielności uwagi,
- predyspozycje do pracy w szybkim tempie;

w kategorii cech osobowościowych

- samodzielność,
- niezależność,
- samokontrola,
- wysoka samodyscyplina,
- wrażliwość estetyczna,
- wychodzenie z własną inicjatywą rzetelność,
- dokładność,
- życzliwość,
- wytrzymałość na długotrwały wysiłek fizyczny,
- gotowość do współdziałania,
- otwartość na kontakty z ludźmi,
- odporność na dzielnie pod presją czasu,
- kontrolowanie własnych emocji,
- radzenie sobie ze stresem,
- wysoka kultura osobista,
- dbałość o higienę osobistą i porządek na stanowisku pracy,
- gotowość do ustawicznego uczenia się.

Więcej informacji znajduje się w sekcjach: 3.4. Kompetencje społeczne; 3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.

Wymagania zdrowotne

Praca **fryzjera damskiego** pod względem wydatku energetycznego należy do prac lekkich. Występuje w niej również obciążenie umysłowe związane np. z doradzaniem klientom, koniecznością koncentracji i podzielnością uwagi, nawiązywaniem kontaktów z ludźmi i dbaniem o ich bezpieczeństwo podczas zabiegów fryzjerskich.

Przeciwwskazaniami do wykonywania zawodu fryzjer damski są m.in.:

- poważne wady wzroku (daltonizm) i słuchu (głuchota, niedosłuch),
- zaburzenia równowagi,
- alergia na chemikalia stosowane w salonie fryzjerskim,
- płaskostopie,
- żylaki nóg,
- pocenie się rąk,
- niektóre choroby psychiczne,
- uzależnienia (np. alkoholizm i inne).

Z uwagi na bezpośredni kontakt z klientkami pracownik w zawodzie fryzjer damski nie powinien być nosicielem chorób zakaźnych ani mieć napadów padaczkowych, gdyż posługując się w pracy m.in. nożyczkami czy brzytwą może narazić klientki i siebie na utratę zdrowia.

WAŻNE:

O stanie zdrowia i ewentualnych przeciwwskazaniach do wykonywania zawodu orzeka lekarz medycyny pracy.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.

2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Wykształcenie niezbędne do podjęcia pracy w zawodzie

Obecnie (2018 r.) warunkiem podjęcia pracy w zawodzie **fryzjer damski** jest ukończenie branżowej szkoły I stopnia w zawodzie pokrewnym fryzjer lub uzyskanie tytułu czeladnika, a następnie mistrza w zawodzie fryzjer, w ramach rzemieślniczego przygotowania zawodowego.

Preferowane przez pracodawców jest wykształcenie średnie branżowe potwierdzone otrzymaniem świadectwa ukończenia branżowej szkoły II stopnia w zawodzie pokrewnym technik usług fryzjerskich.

Tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

W ramach edukacji formalnej przygotowującej do zawodu **fryzjer damski** można uzyskać następujące kwalifikacje:

- AU.21 Wykonywanie zabiegów fryzjerskich (wyodrębniona w zawodzie fryzjer oraz technik usług fryzjerskich),
- AU.26 Projektowanie fryzur (wyodrębniona w zawodzie technik usług fryzjerskich).

Alternatywną ścieżką edukacyjną w zawodzie fryzjer damski jest uzyskanie świadectwa czeladniczego, a następnie dyplomu mistrzowskiego, po zdaniu egzaminu organizowanego przez Izby Rzemieślnicze. Świadectwo czeladnicze umożliwia kontynuowanie kształcenia w branżowej szkole II stopnia w zawodzie technik usług fryzjerskich w ramach kwalifikacji AU.26 Projektowanie fryzur.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.

2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji

Możliwości rozwoju zawodowego i awansu

Zawód **fryzjer damski**, z uwagi na dużą konkurencję na rynku pracy, wymaga stałego kształcenia się, uczestniczenia w kursach doskonalących warsztat pracy, podążania za trendami mody i nowościami w zakresie stylizacji oraz koloryzacji włosów.

Fryzjer damski ma możliwość rozwoju zawodowego poprzez:

- zdobycie tytułu technika usług fryzjerskich lub mistrza w zawodzie fryzjer, a po zdaniu egzaminu maturalnego kontynuowania nauki w szkole wyższej na kierunkach związanych z pielęgnacją ciała i urodą (np. kosmetologia),
- uczestnictwo w branżowych szkoleniach, konferencjach, pokazach, warsztatach tematycznych dotyczących branży fryzjerskiej oraz nowych technik fryzjerskich,
- uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez firmy kosmetyczne,
- podjęcie pracy w zawodach pokrewnych (pod warunkiem uzupełnienia wymaganych kompetencji).

Możliwości awansu w zawodzie fryzjer damski są ograniczone, ponieważ większość salonów fryzjerskich to bardzo małe, kilkuosobowe firmy.

Fryzjer damski po zdobyciu wymaganego doświadczenia zawodowego może otworzyć własny salon fryzjerski.

Możliwości potwierdzania kompetencji

Fryzjer damski może potwierdzić swoje kompetencje poprzez zdanie egzaminów organizowanych przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w ramach kwalifikacji AU.21 Wykonywanie zabiegów fryzjerskich oraz AU.26 Projektowanie fryzur, wyodrębnionych w zawodzie pokrewnym fryzjer oraz technik usług fryzjerskich.

Alternatywnie potrzebne kompetencje można potwierdzić w ramach rzemieślniczego przygotowania zawodowego, zdając egzamin organizowany przez Izby Rzemieślnicze na tytuł czeladnika oraz mistrza w zawodzie fryzjer.

Istnieje możliwość przystąpienia do egzaminu potwierdzającego kwalifikację rynkową „Fryzjer – Dyplom mistrzowski”, zgodnie z zasadami walidacji i certyfikacji kwalifikacji rynkowych wprowadzonych do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji.

Więcej informacji można uzyskać w Bazie Usług Rozwojowych <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl> oraz Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

2.7. Zawody pokrewne

Osoba zatrudniona w zawodzie **fryzjer damski** może rozszerzać swoje kompetencje zawodowe w zawodach pokrewnych:

Nazwa zawodu pokrewnego zgodnie z Klasyfikacją zawodów i specjalności	Kod zawodu
Fryzjer ^S	514101
Fryzjer męski	514103
Perukarz	514104
Technik usług fryzjerskich ^S	514105

3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE

3.1. Zadania zawodowe

Pracownik w zawodzie **fryzjer damski** wykonuje różnorodne zadania, do których należą w szczególności:

- Z1 Przygotowywanie stanowiska pracy do wykonania usługi fryzjerskiej.
- Z2 Ustalanie zakresu usługi.
- Z3 Przygotowywanie klientki do wykonania usługi.
- Z4 Przeprowadzanie zabiegów pielęgnacyjnych, regeneracyjnych i relaksacyjnych.
- Z5 Wykonywanie uzgodnionej usługi fryzjerskiej.
- Z6 Rozliczanie za wykonanie usługi.

3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Przygotowywanie klientki do realizacji usługi fryzjerskiej

Kompetencja zawodowa Kz1: Przygotowywanie klientki do realizacji usługi fryzjerskiej obejmuje zestaw zadań zawodowych Z1, Z2, Z3, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z1 Przygotowywanie stanowiska pracy do wykonania usługi fryzjerskiej	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Sposób działania i zastosowanie narzędzi, urządzeń oraz akcesoriów stosowanych w salonach fryzjerskich; - Zasady doboru wyposażenia stanowiska pracy; - Rodzaje i właściwości stosowanych kosmetyków fryzjerskich; - Zasady ostrzenia, czyszczenia, odkażania używanego sprzętu oraz usuwania jego drobnych usterek; - Wytyczne w zakresie utrzymania czystości oraz zachowania higieny na stanowisku pracy.	- Stosować narzędzia, urządzenia i akcesoria wykorzystywane w salonie fryzjerskim; - Wyposażać stanowisko pracy w niezbędne narzędzia, przybory, materiały oraz akcesoria; - Dostosowywać do charakteru realizowanych usług kosmetyki fryzjerskie ze względu na właściwości, zawarte substancje biologicznie czynne oraz przeznaczenie, z uwzględnieniem informacji producenta; - Ostrzyć, czyścić i odkażać używany sprzęt oraz usuwać jego drobne usterki; - Utrzymywać czystość i zachować higienę na stanowisku pracy.
Z2 Ustalanie zakresu usługi	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Zasady przeprowadzania rozmowy konsultacyjnej z klientką; - Sformułowania i pojęcia z zakresu fryzjerstwa damskiego; - Rodzaje usług fryzjerskich wykonywanych w salonie; - Zasady korzystania z programów komputerowych wspomagających wykonywanie usługi; - Typy budowy głowy i twarzy oraz metody doboru fryzury; - Rodzaje włosów, właściwości oraz metody określenia ich stanu zdrowotnego; - Rodzaje i zastosowanie preparatów do zabiegów fryzjerskich.	- Przeprowadzać wywiad konsultacyjny z klientką przed przystąpieniem do realizacji usługi; - Stosować nazwy, pojęcia, określenia z zakresu fryzjerstwa damskiego; - Przedstawiać rodzaje usług i zabiegów fryzjerskich wykonywanych w salonie; - Korzystać z oprogramowania umożliwiającego indywidualne dobieranie fryzury dla klientki i prezentować przewidywane efekty; - Dobierać fryzurę do kształtu głowy oraz usposobienia klientek; - Dobierać rodzaj i zakres usług w zależności od diagnozy stanu włosów i skóry głowy, kształtu głowy oraz innych cech osobowościowych, z uwzględnieniem życzeń klientki; - Prezentować stosowane preparaty oraz ich właściwości.
Z3 Przygotowywanie klientki do wykonania usługi	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Obowiązujące w salonie fryzjerskim zasady przygotowania klientki do wykonania usługi; - Zasady doboru kosmetyków fryzjerskich do mycia włosów w zależności od ich rodzaju; - Metody i techniki mycia włosów oraz masowania głowy klientki przed przygotowaniem do realizacji usługi; - Zasady bezpieczeństwa i higieny pracy przy myciu głowy klientki.	- Przygotowywać klientkę do realizacji usługi fryzjerskiej, w tym m.in. zabezpieczać jej garderobę; - Stosować odpowiednie kosmetyki fryzjerskie do mycia włosów w zależności od ich rodzajów; - Myć włosy klientki oraz wykonać zabieg masowania głowy przy wykorzystaniu odpowiednich metod i technik; - Stosować zasady bezpieczeństwa i higieny pracy przy myciu głowy klientki.

3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Realizowanie usługi fryzjerskiej zgodnie z wymaganiami klientek

Kompetencja zawodowa Kz2: Realizowanie usługi fryzjerskiej zgodnie z wymaganiami klientek obejmuje zestaw zadań zawodowych Z4, Z5, Z6, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z4 Przeprowadzanie zabiegów pielęgnacyjnych, regeneracyjnych i relaksacyjnych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Zasady oceny stanu włosów i skóry głowy; - Zasady doboru środków do pielęgnacji włosów i skóry głowy; - Wpływ preparatów pielęgnacyjnych, regeneracyjnych oraz relaksacyjnych na włosy i skórę głowy; - Metody pielęgnacji oraz regeneracji włosów i skóry głowy; - Zasady wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych, regeneracyjnych oraz relaksacyjnych włosów i skóry głowy.	- Przeprowadzać diagnozę stanu włosów i skóry głowy klientki; - Doradzać klientkom w doborze odpowiednich środków i sposobów pielęgnacji włosów w warunkach domowych; - Dobierać kosmetyki fryzjerskie i stosować je do podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych, regeneracyjnych oraz relaksacyjnych włosów i skóry głowy; - Dobierać i wykonywać zabiegi pielęgnacyjne, regeneracyjne oraz relaksacyjne włosów i skóry głowy.

Z5 Wykonywanie uzgodnionej usługi fryzjerskiej	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Rodzaje usług w zakresie fryzjerstwa damskiego oraz narzędzia i techniki ich wykonania; - Techniki strzyżenia na sucho lub mokro w zależności od rodzaju włosów klientki i przy wykorzystaniu różnego rodzaju narzędzi fryzjerskich; - Metody, techniki i zasady modelowania fryzur przy wykorzystaniu różnego rodzaju narzędzi fryzjerskich; - Metody, techniki oraz zasady koloryzacji włosów, w tym: <u>farbowania</u>⁴, <u>rozjaśniania</u>¹² (<u>sombre</u>¹³ i <u>ombre</u>⁸), <u>pasemek</u>⁹, <u>refleksów</u>¹¹, <u>balejażu</u>¹, <u>dekoloryzacji</u>³ itp.; - Metody, techniki oraz zasady wykonywania trwałej ondulacji, <u>stylingu</u>¹⁴ oraz prostowania chemicznego włosów; - Metody i techniki wykonywania upięć, koków oraz warkoczy; - Techniki i zasady wczesywania uzupełnień wykonanych z naturalnych włosów; - Techniki i zasady przedłużania oraz zagęszczania włosów; - Metody i techniki tworzenia fryzur okolicznościowych; - Metody i techniki utrwalania fryzur; - Zasady kontroli wykonywania usługi fryzjerskiej na wszystkich etapach jej realizacji.	- Używać narzędzi i wykorzystywać techniki wykonywania usług w zakresie fryzjerstwa damskiego; - Dobierać narzędzia i techniki wykonywania usług fryzjerskich w zależności od ich rodzaju i przewidywanego efektu końcowego; - Wykonywać strzyżenie włosów zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami z klientkami; - Koloryzować włosy przy wykorzystaniu różnych technik dostosowanych do ustaleń z klientkami; - Przeprowadzać ondulację włosów zgodnie z ustaleniami; - Rozróżniać procesy chemiczne zachodzące podczas trwałej ondulacji, farbowania i rozjaśniania włosów; - Modelować fryzury damskie za pomocą przyborów fryzjerskich; - Wykonywać upięcia, koki oraz warkocz; - Tworzyć fryzury okolicznościowe; - Przedłużać i zagęszczać włosy; - Utrwalać fryzury damskie; - Kontrolować jakość wykonywanej usługi i usuwać na bieżąco ewentualne błędy.

Z6 Rozliczanie za wykonanie usługi	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Podstawowy cennik usług funkcjonujących w salonie; - Zasady wyceny kosztów realizacji usługi fryzjerskiej przy usłudze złożonej z kilku procesów; - Zasady funkcjonowania i obsługi kasy fiskalnej oraz terminala płatniczego.	- Posługiwać się obowiązującym cennikiem usług fryzjerskich przy rozliczeniu z klientkami; - Wyceniać koszty związane z wykonaniem usług w zakresie fryzjerstwa damskiego, z uwzględnieniem kosztów materiałów; - Obsługiwać kasę fiskalną i terminal płatniczy.

3.4. Kompetencje społeczne

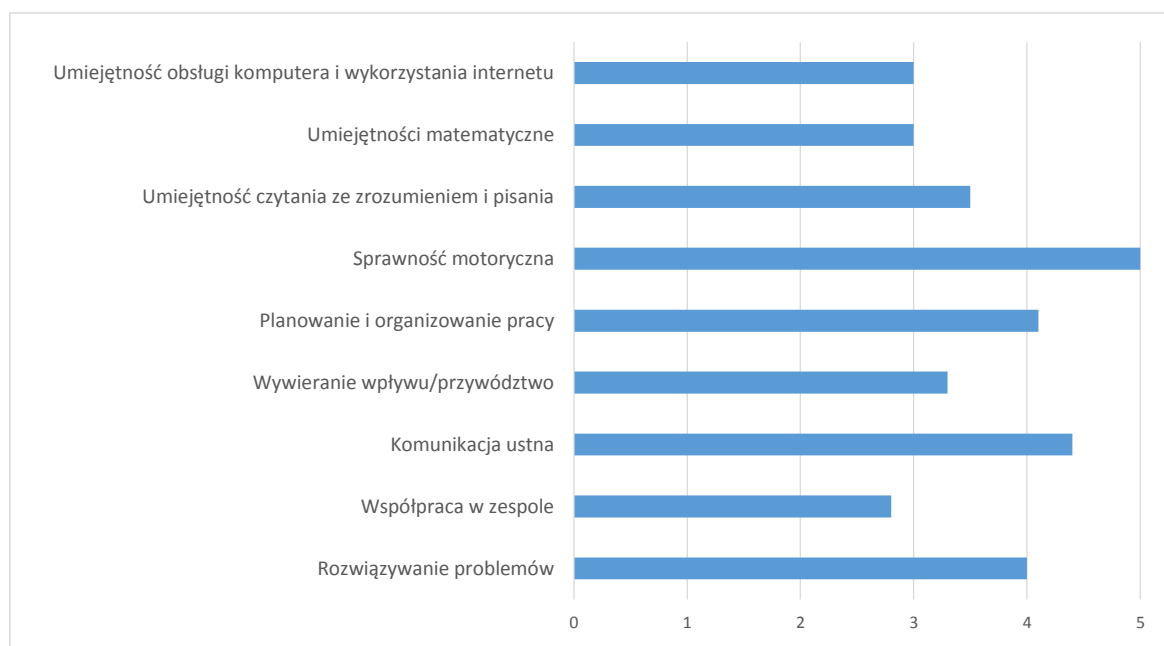
Pracownik w zawodzie **fryzjer damski** powinien posiadać kompetencje społeczne niezbędne do prawidłowego i skutecznego wykonywania zadań zawodowych.

W szczególności pracownik jest gotów do:

- Ponoszenia odpowiedzialności za realizację usługi fryzjerskiej oraz dbanie o zdrowie i bezpieczeństwo klientów.
- Wykonywania pracy samodzielnie i podejmowania w określonych warunkach współpracy przy realizacji wyznaczonych w salonie fryzjerskim zadań.
- Postępowania w realizacji zadań zgodnie z zasadami etyki zawodowej.
- Dostosowywania własnych zachowań do potrzeb i oczekiwań klientów zakładu fryzjerskiego.
- Podnoszenia własnych kwalifikacji w zakresie doskonaleni jakości usług fryzjerskich.

3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu

Pracownik powinien mieć zdolność właściwego wykonywania zadań zawodowych i predyspozycje do rozwoju zawodowego. Dlatego wymaga się od niego odpowiednich kompetencji kluczowych. Zostały one zilustrowane w formie profilu (rys. 1) ukazującego ważność kompetencji kluczowych dla zawodu **fryzjer damski**.

Rys. 1. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu **fryzjer damski**

Uwaga:

Wykaz kompetencji kluczowych opracowano na podstawie wykazu stosowanego w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – projekt PIAAC (OECD).

3.6. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji

Kompetencje zawodowe pracownika w zawodzie **fryzjer damski** nawiązują do opisów poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Opis zawodu, zadań zawodowych i wymagań kompetencyjnych może stanowić materiał informacyjny dla przygotowania (lub aktualizacji) opisów kwalifikacji wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). Więcej informacji:

- Zintegrowany System Kwalifikacji: <https://www.kwalifikacje.gov.pl>
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji: <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO

4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie

Fryzjer damski może znaleźć zatrudnienie zarówno w niewielkich prywatnych salonach fryzjerskich, jak i w dużych placówkach, działających w sieciach lub pod patronatem firm kosmetycznych.

W ograniczonym stopniu fryzjerów damskich poszukują też instytucje niebędące salonami fryzjerskimi, jak np. szpitale czy więzienia.

Część osób działających w zawodzie pracuje w ramach własnej działalności gospodarczej, prowadzonej w wynajmowanym lokalu lub w domu.

WAŻNE:

Zachęcamy do sprawdzenia dostępnych ofert pracy w **Centralnej Bazie Ofert Pracy**:
<http://oferty.praca.gov.pl>

Natomiast aktualizacje informacji o możliwościach zatrudnienia w zawodzie, przyszłe zapotrzebowanie na dany zawód na rynku pracy oraz dodatkowe informacje można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Ranking (monitoring) zawodów deficytowych i nadwyżkowych:

<http://mz.praca.gov.pl>

<https://www.gov.pl/web/rodzina/zawody-deficytowe-zrownowazone-i-nadwyzkowe>

Barometr zawodów: <https://barometr.zawodow.pl>

Wojewódzkie obserwatoria rynku pracy:

Mazowieckie – <http://obserwatorium.mazowsze.pl>

Małopolskie – <https://www.obserwatorium.malopolska.pl>

Lubelskie – <http://lorp.wup.lublin.pl>

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi – <http://obserwatorium.wup.lodz.pl>

Pomorskie – <http://www.porp.pl>

Opolskie – <http://www.obserwatorium.opole.pl>

Wielkopolskie – <http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl>

Zachodniopomorskie – <https://www.wup.pl/pl/dla-instytucji/zachodniopomorskie-obserwatorium-ryнку-pracy>

Podlaskie – <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl>

Zielona Linia. Centrum Informacyjne Służb Zatrudnienia:

<http://zielonalinia.gov.pl>

Portal Prognozowanie Zatrudnienia:

www.prognozowaniezatrudnienia.pl

Portal EU Skills Panorama:

<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>

Europejski portal mobilności zawodowej EURES:

<https://eures.praca.gov.pl>

<https://ec.europa.eu/eures/public/pl/homepage>

4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu

Kształcenie

W ramach edukacji zawodowej kształcenie dla kandydatów do pracy w zawodzie **fryzjer damski** prowadzi się w formach szkolnych dla zawodu pokrewnego fryzjer w branżowej szkole I stopnia lub dla zawodu technik usług fryzjerskich w technikum, albo branżowej szkole II stopnia.

Od 1 stycznia 2020 r. przewidziano możliwość kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych w zakresie kwalifikacji AU.21 Wykonywanie zabiegów fryzjerskich oraz AU.26 Projektowanie fryzur.

Kwalifikacyjne kursy zawodowe (dla dorosłych) mogą być organizowane przez:

- publiczne szkoły prowadzące kształcenie zawodowe,
- niepubliczne szkoły posiadające uprawnienia szkół publicznych, prowadzące kształcenie zawodowe,
- publiczne i niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego,
- instytucje rynku pracy prowadzące działalność edukacyjno-szkoleniową,
- podmioty prowadzące działalność oświatową na podstawie ustawy Prawo przedsiębiorców.

Powyższe kwalifikacje potwierdzają Okręgowe Komisje Egzaminacyjne po spełnieniu wymagań formalnych i zdaniu egzaminu (również w trybie eksternistycznym).

Alternatywną ścieżką edukacyjną w zawodzie fryzjer damski jest uzyskanie świadectwa czeladniczego, a następnie dyplomu mistrzowskiego, po zdaniu egzaminów organizowanych przez Izby Rzemieślnicze.

Osoby, które po spełnieniu wymagań formalnych i zdaniu egzaminów uzyskały dyplom potwierdzające kwalifikacje wyodrębnione w ww. zawodach, mają możliwość otrzymania również suplementu Europass do tego dokumentu (w języku polskim i angielskim), co ma istotne znaczenie w przypadku poszukiwania pracy za granicą.

Szkolenie

Fryzjer damski to zawód, który wymaga stałego kształcenia się, uczestniczenia w kursach doskonalących warsztat pracy, podążania za trendami mody i nowościami w zakresie stylizacji i koloryzacji fryzur. Kursy i szkolenia dla fryzjerów damskich oferują specjalizujące się w tym instytucje (Cechy Rzemiosł czy Izby Rzemieślnicze) oraz firmy produkujące kosmetyki.

Z reguły organizatorzy tych szkoleń poświadczają uzyskane przez uczestników kompetencje stosownymi certyfikatami/zaświadczeniami.

Istnieje możliwość przystąpienia do egzaminu potwierdzającego kwalifikację rynkową „Fryzjer – Dyplom mistrzowski” wprowadzoną do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji, zgodnie z zasadami walidacji i certyfikacji prowadzonymi przez instytucje uprawnione do nadawania tej kwalifikacji.

Czynny zawodowo fryzjer damski powinien brać udział w szkoleniach organizowanych przez swoje miejsce pracy, kursach prowadzonych przez wyspecjalizowane instytucje szkoleniowe oraz doskonalić kompetencje i samodzielnie rozwijać swoją technikę fryzjerską.

WAŻNE:

Więcej informacji o instytucjach oferujących kształcenie, szkolenie i/lub walidację kompetencji w ramach zawodu można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Szkolnictwo wyższe:

www.wyberzstudia.nauka.gov.pl

Szkolnictwo zawodowe:

<https://www.gov.pl/web/edukacja/ksztalcenie-zawodowe>

<http://doradztwo.ore.edu.pl/wyberam-zawod>

<https://zrp.pl>

Szkolenia zawodowe:

Rejestr Instytucji Szkoleniowych – <http://www.stor.praca.gov.pl/portal/#/ris>

Baza Usług Rozwojowych – <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>

Inne źródła danych:

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji – <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

Bilans Kapitału Ludzkiego – <https://bkl.parp.gov.pl>

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – <http://www.frse.org.pl>, <http://europass.org.pl>

Learning Opportunities and Qualifications in Europe – <https://ec.europa.eu/ploteus>

4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów

Obecnie (2018 r.) wynagrodzenie osób pracujących w zawodzie **fryzjer damski** zależy od wielu czynników. Początkujący w zawodzie fryzjer damski zarabia średnio od 2300 zł do 2500 zł brutto miesięcznie, ale już po kilku miesiącach jego zarobki wzrastają i mieszczą się w przedziale od 2300 zł do 3000 zł brutto.

Fryzjer damski z kilkuletnim doświadczeniem zawodowym może zarabiać miesięcznie do 4000 zł brutto. Najwyższe wynagrodzenie wśród fryzjerów damskich mogą otrzymywać osoby prowadzące własną działalność gospodarczą oraz obsługujące klientów VIP, a ich średnie miesięczne zarobki mogą oscylować w przedziale od 3000 zł do 12000 zł brutto.

Na wysokość wynagrodzenia fryzjera damskiego mają wpływ m.in.:

- miejsce pracy (marka salonu, wielkość salonu oraz jego usytuowanie geograficzne),
- posiadane kwalifikacje oraz doświadczenie zawodowe,
- renoma fryzjera, liczba obsługiwanych klientek,
- odbyte szkolenia oraz kursy w kraju i za granicą.

WAŻNE:

Zarobki osób wykonujących dany zawód/grupę zawodów są orientacyjne i mogą szybko stracić aktualność. Dlatego na bieżąco należy sprawdzać, jakie zarobki oferuje rynek pracy, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Wynagrodzenie w Polsce według danych GUS:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy>

Przykładowe portale informujące o zarobkach:

<https://wynagrodzenia.pl/gus>

<https://wynagrodzenia.pl/kategoria/zarobki-na-stanowiskach-i-szczegolach>

<https://sedlak.pl/raporty-placowe>

<https://zarobki.pracuj.pl>

<https://www.forbes.pl/ogolnopolskie-badanie-wynagrodzen>

<https://www.kariera.pl/wynagrodzenia>

4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie

W zawodzie **fryzjer damski** możliwe jest zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami.

Warunkiem niezbędnym jest identyfikacja indywidualnych barier, dostosowanie technicznych i organizacyjnych warunków środowiska oraz stanowiska pracy do potrzeb zatrudnienia osób:

- z wadami i dysfunkcją wzroku (04-O) w przypadku możliwości skorygowania ich szklami optycznymi lub soczewkami kontaktowymi,
- z niewielkimi zaburzeniami narządu słuchu (03-L) pod warunkiem, że niepełnosprawność ta jest możliwa do skorygowania za pomocą implantów lub aparatów słuchowych,
- z innymi rodzajami niepełnosprawności wynikającymi z chorób układu krążenia, oddechowego, pokarmowego, moczowo-płciowego i in. pod warunkiem, że praca zorganizowana jest w taki sposób, aby pracownik miał możliwość regularnego przyjmowania leków i dokonywania niezbędnych zabiegów pielęgnacyjno-medycznych.

WAŻNE

Decyzja o zatrudnieniu osoby z jakimkolwiek rodzajem niepełnosprawności może być podjęta wyłącznie po indywidualnej konsultacji z lekarzem medycyny pracy.

5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)

Europejska klasyfikacja umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (European Skills/Competences, Qualifications and Occupations – ESCO) jest narzędziem łączącym rynek edukacji z rynkiem pracy. ESCO jest częścią strategii „Europa 2020”. W klasyfikacji określono i uszeregowano umiejętności, kompetencje, kwalifikacje i zawody istotne dla unijnego rynku pracy oraz kształcenia i szkolenia. Tworzenie europejskiego rynku pracy, a w przyszłości wspólnego obszaru kształcenia ustawicznego wymaga, aby zdobywane przez jednostki umiejętności oraz kwalifikacje były zrozumiałe oraz łatwo porównywalne między krajami, a także – by promowały mobilność wśród pracowników.

Obecnie (2018 r.) klasyfikacja ESCO jest dostępna w 27 językach (w 24 językach UE, islandzkim, norweskim i arabskim) za pośrednictwem platformy ESCO:

<https://ec.europa.eu/esco/portal/home>

Klasyfikacja ESCO została oparta na trzech filarach i pokazuje w sposób systematyczny relacje między nimi:

- **Zawody:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/occupation>
- **Umiejętności/Kompetencje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/skill>
- **Kwalifikacje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/qualification>

6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE

Podstawowe regulacje prawne:

Stan prawny na dzień: 31.10.2018 r.

- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 986, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1265 i 1149, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1267).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie (Dz. U. poz. 1663).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. poz. 860, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. poz. 622, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 stycznia 2017 r. w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (t.j. Dz. U. poz. 89, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (Dz. U. poz. 537).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 227).
- Obwieszczenie Ministra Przedsiębiorczości i Technologii z dnia 25 maja 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej "Fryzjer - Dyplom mistrzowski" do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (M.P. poz. 620).

Literatura branżowa:

- Buhmann G., Feigel I., Friedewold B., ter Jung B., Luhr G., Strecker A., Wiggelinghoff B.: Fryzjerstwo. Podstawy fryzjerstwa. Podręcznik do kształcenia w zawodzie fryzjer i technik usług fryzjerskich. Tom 1. WSiP, Warszawa 2014.
- Eckermann J., Dróbka N., Szymański K., Kehm J.: Włosy i ich pielęgnacja. Budowa i właściwości włosów i skóry głowy. Wydawnictwo Rea, Konstancin-Jeziorna 2007.
- Gerhard L.: Stylizacja. Elementy projektowania fryzur. Wydawnictwo Rea, Konstancin-Jeziorna 2007.
- Hulsken M., Kortekamp H.: Fryzjerstwo wraz z poradami kosmetycznymi. Wydawnictwo Rea, Konstancin-Jeziorna 2006.
- Kulikowska-Jakubik T.: Techniki fryzjerskie strzyżenia włosów, formowania fryzur i ondulowania. Podręcznik do nauki zawodu fryzjer, technik usług fryzjerskich. WSiP, Warszawa 2014.
- Marek Z.: Fryzjerstwo. WSiP, Warszawa 2004.
- Orzeszyna M.: Król fryzjerów i fryzjer królów. Antoine Cierplikowski. Wydawnictwo Znak Horyzont, Kraków 2015.

Zasoby internetowe [dostęp: 31.10.2018]:

- Baza danych standardów kwalifikacji/kompetencji zawodowych i modułowych programów szkoleń: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl>
- Fryzury&Włosy: <http://www.fryzjer.edu.pl>
- Informatory o egzaminach potwierdzających kwalifikacje zawodowe: <https://cke.gov.pl/egzamin-zawodowy/egzamin-zawodowy-formula-2017/informatory/informatory-2>
- Pierwsze kroki w zawodzie fryzjera – od czego zacząć? Blog fryzjerski: <https://jestem.fryzjerembo.pl>
- Portal Asystent BHP: <https://asystentbhp.pl>
- Portal dla fryzjerów: <http://fryzjerpolski.pl>
- Portal fryzjerski: <https://fryzjerzy.com>
- Portal fryzjerski: <https://www.modnewlosy.pl>
- Standardy orzecznictwa lekarskiego ZUS: <http://www.zus.pl/lekarze/publikacje/standardy-orzecznictwa-lekarskiego-zus>

- Wyszukiwarka opisów zawodów: <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>
- Związek Rzemiosła Polskiego - Wykaz standardów egzaminacyjnych: <https://zrp.pl/dzialalnosc-zrp/oswiata-zawodowa/egzaminy/standardy-egzaminacyjne/wykaz-standardow-egzaminacyjnych>

7. SŁOWNIK POJĘĆ

7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)

Nazwa pojęcia	Definicja pojęcia
Awans zawodowy	Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje awansu – pionowy oraz poziomy. Awans pionowy oznacza zmianę stanowiska na wyższe w hierarchii przedsiębiorstwa/organizacji oraz przyznanie wyższego wynagrodzenia i poszerzenie uprawnień, np. awans polegający na osiągnięciu wyższego stopnia wymagań formalnych w policji, w wojsku, mianowanie na wyższy stopień – awans nauczycielski. Awans poziomy oznacza zmianę stanowiska niepociągającą za sobą zmiany pozycji pracownika w hierarchii firmy, np. objęcie dodatkowego stanowiska przez pracownika, powierzenie nowych zadań, rozszerzenie uprawnień i zakresu podejmowanych decyzji.
Czynności zawodowe	Są to działania podejmowane w ramach zadania zawodowego i dające efekt w postaci realizacji celu przewidzianego w zadaniu zawodowym.
Edukacja formalna	Kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych oraz kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym) albo kwalifikacje w zawodzie (zgodnie z przepisami oświatowymi).
Edukacja pozaformalna	Kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji właściwych dla edukacji formalnej.
Efekty uczenia się	Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się (w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne).
Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK)	Przyjęta w Unii Europejskiej struktura i opis poziomów kwalifikacji umożliwiające porównanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych państwach. W ERK wyróżniono 8 poziomów kwalifikacji opisywanych za pomocą efektów uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). ERK stanowi układ odniesienia do krajowych ram kwalifikacji, w tym do PRK.
Kody niepełnosprawności	Są symbolami rodzaju schorzenia, które ma decydujący wpływ na to, do jakich prac osoba niepełnosprawna może być kierowana, a do jakich nie powinna ze względu na jej zdrowie i skuteczność pracy na danym stanowisku. Podstawowe kody niepełnosprawności: 01-U upośledzenie umysłowe, 02-P choroby psychiczne, 03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, 04-O choroby narządu wzroku, 05-R upośledzenie narządu ruchu, 06-E epilepsja, 07-S choroby układu oddechowego i krążenia, 08-T choroby układu pokarmowego, 09-M choroby układu moczowo-płciowego, 10-N choroby neurologiczne, 11-I inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego, 12-C całościowe zaburzenia rozwojowe.
Kompetencje społeczne	Jest to rozwinięta w toku uczenia się zdolność kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.

Kompetencje kluczowe	Są to kompetencje (połączenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) integracji społecznej i zatrudnienia potrzebne w życiu zawodowym i pozazawodowym oraz do bycia aktywnym obywatelem. Na potrzeby opracowania informacji o zawodach wyróżniono 9 kompetencji, które zostały wybrane i pogrupowane ze zbioru 15 kompetencji kluczowych wyodrębnionych w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – Projekt PIAAC prowadzonym cyklicznie przez OECD.
Kompetencja zawodowa	Jest to układ wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania, w ramach wydzielonego zakresu pracy w zawodzie zestawu zadań zawodowych. Posiadanie jednej lub kilku kompetencji zawodowych powinno umożliwić zatrudnienie na co najmniej jednym stanowisku pracy w zawodzie.
Kwalifikacja	Oznacza zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w procesie walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący. W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji wyodrębniono 4 rodzaje kwalifikacji: pełne, częściowe, rynkowe i uregulowane.
Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	Opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom Europejskich Ram Kwalifikacji sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
Potwierdzanie kompetencji	Jest to proces polegający na sprawdzeniu, czy kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Terminy o podobnym znaczeniu: „walidacja”, „egzaminowanie”. Proces ten prowadzi do certyfikacji – wydania przez upoważnioną instytucję „dyplomu”, „świadectwa”, „certyfikatu”.
Sektorowa Rama Kwalifikacji (SRK)	Opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży; poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji.
Sprawności sensomotoryczne	Są to sprawności związane z funkcjonowaniem narządów zmysłów (wzroku, słuchu, smaku, powonienia, dotyku) oraz narządu ruchu (sprawność rąk, precyzja ruchów rąk, sprawność nóg, koordynacja wzrokowo-ruchowa itp.).
Stanowisko pracy	Jest to miejsce pracy w strukturze organizacyjnej, np. przedsiębiorstwa, instytucji, organizacji, w ramach którego pracownik wykonuje zadania zawodowe stale lub okresowo. Do prawidłowego wykonywania zadań na danym stanowisku pracy konieczne jest posiadanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych właściwych dla kompetencji zawodowych wyodrębnionych w zawodzie.
Tytuł zawodowy	Jest przyznawany osobie, która udowodniła, że posiada określony zasób wiedzy i umiejętności potrzebny do wykonywania danego zawodu. W niektórych grupach zawodowych (technicy, lekarze, rzemieślnicy) istnieją ustawowo zadekretowane nazwy i hierarchie tych tytułów, podczas gdy w innych nie ma takich systemów. Przykładowo tytuły zawodowe uzyskiwane w szkołach i placówkach oświaty to: robotnik wykwalifikowany i technik, w rzemiośle: uczeń, czeladnik, mistrz, w kulturze fizycznej: trener, instruktor, menedżer sportu.
Umiejętności	Jest to przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Uprawnienia zawodowe	Oznaczają posiadanie prawa do wykonywania czynności zawodowych (zawodu), do których dostęp jest ograniczony poprzez przepisy prawne przewidujące konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia, spełnienia wymagań kwalifikacyjnych lub innych dodatkowych wymagań.
Uczenie się nieformalne	Uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną, w tym poprzez samouczenie się i doświadczenie uzyskane w pracy.
Walidacja	Oznacza sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się (edukacja formalna, pozaformalna i uczenie się nieformalne) tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.
Wiedza	Jest to zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.

Wykształcenie	Oznacza rezultat procesu kształcenia w zakresie ogólnym i specjalistycznym charakteryzowany na podstawie: – poziomu wykształcenia odpowiadającego poziomowi ukończonej szkoły (np. wykształcenie: podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne, czeladnicze, policealne, wyższe (pierwszy, drugi i trzeci stopień), – profilu wykształcenia (ukończonej szkoły) lub dziedziny wykształcenia (kierunek lub kierunek i specjalność ukończonej szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej).
Zadanie zawodowe	Jest to logiczny wycinek lub etap pracy w ramach zawodu o wyraźnie określonym początku i końcu wykonywany na stanowisku pracy. Na zadanie zawodowe składa się układ czynności zawodowych powiązanych jednym celem, kończący się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją. W wyniku podziału pracy każdy zawód różni się wykonywanymi zadaniami, na które składają się czynności zawodowe.
Zawód	Jest to zbiór zadań zawodowych wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji i kompetencji (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło utrzymania.
Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)	Wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK), a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji. Informacje o ZSK są dostępne pod adresem: https://www.kwalifikacje.gov.pl
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)	Rejestr publiczny prowadzony w systemie teleinformatycznym ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Informacje o ZRK są dostępne pod adresem: https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl

7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)

Lp.	Nazwa pojęcia	Definicja	Źródło
1	Balejaż (Balayage)	Technika stosowana przez fryzjerów polegająca na nakładaniu pędzelkiem na wybrane pasma włosów farby o różnych odcieniach.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://www.hairstore.pl/blog/slownik-pojec [dostęp: 31.10.2018]
2	Degażówka	Nożyczki do przerezzania pasm włosów. Degażówki jednostronne mają tylko jedno uzębione ostrze. Tak zbudowane ostrza obcinają około 50% uchwyconego kosmyka włosów. Degażówki obustronne mają obydwa ostrza uzębione. Tak zbudowane ostrza wycinają jedynie około 1/3 uchwyconego kosmyka włosów.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: Buhmann G., Feigel I., Friedewold B., ter Jung B., Luhr G., Strecker A., Wiggelinghoff B.: Fryzjerstwo. Podstawy fryzjerstwa. Podręcznik do kształcenia w zawodzie fryzjer i technik usług fryzjerskich. Tom I. WSiP, Warszawa. 2014
3	Dekoloryzacja	Zabieg polegający na ściągnięciu uprzednio położonego na włosach koloru przez usunięcie z kosmyków nienaturalnych pigmentów. Do zabiegu dekoloryzacji używa się rozjaśniacza - środka zawierającego amoniak, ale też substancji pielęgnujących oraz wzmacniających kosmyki.	https://www.pkt.pl/poradniki/salony-fryzjerskie-28/slownik [dostęp: 31.10.2018]
4	Farbowanie	Zabieg fryzjerski polegający na zmianie dotychczasowego koloru włosów przy zastosowaniu odpowiednio dobranej preparatu. Efekt farbowania pozwala nie tylko pokryć siwiznę, ale również przywrócić naturalny wygląd włosów.	https://www.pkt.pl/poradniki/salony-fryzjerskie-28/slownik [dostęp: 31.10.2018]

5	Infrazon	Urządzenie wykorzystywane przez fryzjerów do przyspieszania zabiegów chemicznych i pielęgnacyjnych na włosach.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: Buhmann G., Feigel I., Friedewold B., ter Jung B., Luhr G., Strecker A., Wiggelinghoff B.: Fryzjerstwo. Podstawy fryzjerstwa. Podręcznik do kształcenia w zawodzie fryzjer i technik usług fryzjerskich. Tom I. WSiP, Warszawa. 2014
6	Karbownica	Urządzenie wykorzystywane przez fryzjerów służące do nadawania włosom bardzo drobnych fal.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: Buhmann G., Feigel I., Friedewold B., ter Jung B., Luhr G., Strecker A., Wiggelinghoff B.: Fryzjerstwo. Podstawy fryzjerstwa. Podręcznik do kształcenia w zawodzie fryzjer i technik usług fryzjerskich. Tom I. WSiP, Warszawa. 2014
7	Klimazon	Urządzenie wykorzystywane przez fryzjerów do zabiegu trwałej ondulacji. Działa odżywczo oraz regenerująco na włosy.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: Buhmann G., Feigel I., Friedewold B., ter Jung B., Luhr G., Strecker A., Wiggelinghoff B.: Fryzjerstwo. Podstawy fryzjerstwa. Podręcznik do kształcenia w zawodzie fryzjer i technik usług fryzjerskich. Tom I. WSiP, Warszawa. 2014
8	Ombre	Koloryzacja włosów polegająca na stopniowym przejściu od ciemnego koloru u nasady włosów do bardzo jasnego koloru końcówek.	http://www.poradnikzdrowie.pl/uroda/wlosy/wlosy-sombre-jak-musniete-sloneczem-jak-zrobic-sombre-na-wlosach_42423.html [dostęp: 31.10.2018]
9	Pasemka	Sposób farbowania, podczas którego koloryzacji ulegają tylko wybrane pasma włosów. Odcienie pasemek mogą być różne - od blondu, przez miedzie i czernie włącznie.	https://www.pkt.pl/poradniki/salony-fryzjerskie-28/slownik [dostęp: 31.10.2018]
10	Prostownica	Urządzenie wykorzystywane przez fryzjerów służące do prostowania kręconych lub falowanych włosów, jak również do kręcenia włosów.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: Buhmann G., Feigel I., Friedewold B., ter Jung B., Luhr G., Strecker A., Wiggelinghoff B.: Fryzjerstwo. Podstawy fryzjerstwa. Podręcznik do kształcenia w zawodzie fryzjer i technik usług fryzjerskich. Tom I. WSiP, Warszawa. 2014

11	Refleksy	Pojedyncze rozjaśnione pasemka włosów.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://kobieta.onet.pl/uroda/terminy-fryzjerskie-slownik/z4sr4lp [dostęp: 31.10.2018]
12	Rozjaśnianie	Silnie ingerujący w strukturę włosów zabieg polegający na pozbawieniu kosmyków naturalnego pigmentu w procesie utleniania. Do rozjaśniania używane są specjalne środki chemiczne.	https://www.pkt.pl/poradniki/salony-fryzjerskie-28/slownik [dostęp: 31.10.2018]
13	Sombre	Delikatniejsza, bardziej naturalna wersja koloryzacji włosów ombre. Dzięki niej włosy wyglądają jak naturalnie rozjaśnione słońcem.	http://www.poradnikzdrowie.pl/uroda/wlosy/wlosy-sombre-jak-musniete-sluncem-jak-zrobic-sombre-na-wlosach_42423.html [dostęp: 31.10.2018]
14	Styling	Zabieg podobny do trwałej ondulacji. Jest to przekształcenie włosów na całej ich długości. Po zabiegu proste kosmyki stają się pofalowane, gdy wysychają same bądź też są lekko kręcone, jeżeli podsuszone zostaną suszarką. Dzięki stylingowi fryzura zdaje się być obszerniejsza i zdecydowanie zyskuje na objętości. Dodatkowo kosmyki bardzo dobrze się rozczesuje. Efekty zabiegu utrzymują się zazwyczaj przez dwa do czterech miesięcy.	https://www.pkt.pl/poradniki/salony-fryzjerskie-28/slownik [dostęp: 31.10.2018]
15	Trwała ondulacja	Zabieg fryzjerski polegający na trwałym skręceniu, pofalowaniu włosów.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: http://www.jeipiekno.pl/wszystko-o-trwalej-ondulacji-przeczytaj-przed-wykonaniem.html [dostęp: 31.10.2018]

ZASTOSOWANIE INFORMACJI O ZAWODACH

Wsparcie dla pracowników i klientów instytucji rynku pracy w zakresie:

- skutecznego podejmowania decyzji dotyczących wyboru zawodu, pracy/zatrudnienia,
- nabywania nowych lub rozszerzania już posiadanych kompetencji zawodowych,
- zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- dopasowywania treści szkoleń kontraktowanych przez urzędy pracy do potrzeb rynku pracy.

Wsparcie dla różnych grup interesariuszy w zakresie:

- poradnictwa i doradztwa zawodowego,
- tworzenia i aktualizacji ofert szkoleniowych dla rynku pracy,
- dostosowania oferty kształcenia zawodowego do wymagań rynku pracy,
- tworzenia i aktualizacji opisów stanowisk pracy,
- przygotowania lub aktualizacji opisu kwalifikacji rynkowych wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.